

Իր արդած ժամանակի ու միջավայրի մեկնաբանը

Սայաթ-Նովայի հորեյկանը նվճեց գիտությունների ակադեմիայում

2012 թվականը Սայաթ-Նովայի սարին է. Հայաստանում և նրա սահմաններից դուրս նվճվում է մեծ առևտրի 300-ամյակը: Այդ առթիվ երեկ գիտական նստաբեմին հրավիրվեց ՀՀ ԳԱԱ նախագահության նիստերի դահլիճում, որը կազմակերպել էին Պետական հորեյկանական հանձնաժողովը, ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքը և արվեստի ինստիտուտը:

Բացման խոստով արվեստի ինստիտուտի տնօրեն **Մուրադ Աղայանը** ներկաներին տեղեկացրեց, որ հորեյկանի կադրակազմությանը ստեղծվել է քարձի Պետական հանձնաժողով՝ համադաստիտույան վարչապետ Տիգրան Սարգսյանի նախագահությամբ, ե մնալվել է միջոցառումների շուրջ երեք ասանյակ ծրագիր:

Տախտասեվում է իրադարձվել առևտրի խաղերը, առանձին երգերի մոնտաժներ, երեկերի հորեյկանական լիակատար ժողովածուներ: Պիեսի վերահրատարակվի Պարույր Սեփակի «Սայաթ-Նովա» աշխատությունը, նախատեսվում են մի շարք հանձնարքեր և երաժշտական մրցույթներ, հեռուստա- և ռադիոհաղորդումներ:

Սել ամիս առաջ Ա. Գեորգի հավակնատն եկեղեցու բակում տեղադրված Սայաթ-Նովայի մահարձանի մոտ կայացել է ավանդական վարդապետը: Այդ վարդապետյան ավանդույթի և ընդհանրապես հորեյկանական միջոցառումների շար-

ARMENPRESS

ը մոտ մեկդարյա դասնություն ունեն: Դեռևս 1913-14 թվականներին Մուրաստեղե Հայ գործերի կովկասյան ընկերության կողմից և այդ ընկերության նախագահ Հովհաննես Թումանյանի անմիջապես նախաձեռնությամբ կազմակերպվեցին մեծ առևտրի ծնունդան 200-ամյակին նվիրված մի շարք արարողություններ, գերեկույթներ, երկուներ, գրական-գեղարվեստական հանդեսներ, միսեր, և վիաստրեն դրանց շնորհիվ Սայաթ-Նովայի անունը, նրա ստեղծագործությունը դուրս բերվեցին մոտադրությունից, քանի որ մինչ այդ Սայաթ-Նովային ռուս էջեր գիտելի, նույնիսկ՝ հայ մասկոթականություն շրջանում:

Չենց այդ շրջանում էր, որ Հովհաննես Թումանյանը հրադարձակեց մի շարք հորեյկաններ նրա մասին, Նիկոլ Աղբալյանի գրավոր և բանավոր ելույթները լույս տեսան և վերջապես ստադովեց դեռևս 1852

թվականին մեր անվանի բանասեր և բժիշկ Գեորգ Ավսերայի փոխ քանակով հրատարակվեց՝ Սայաթ-Նովայի բանաստեղծությունների ժողովածուներ և որոտան վարդապետը ավելի լիակատար ժողովածու հրատարակելու մասին: Եվ 1914 թվականին լույս տեսավ առևտրի խաղերի հայկական ժողովածուներ, ավելի ու՛ր՝ Գրիգորավիլու շնորհիվ՝ վրացերեն գրված խաղերի հասոյալը:

Եվ վերջապես 1914 թվականի մայիսի 15-ին Ա. Գեորգի եկեղեցու իտալացիների լույս տեսնեց Սայաթ-Նովայի մահարձանը, որի նախագծման և իրագործման աշխատանքներին մեծ, գործուն մասնակցություն է բերել գեղանկարիչ Գեորգ Բախճեցարյանը, որը նույնպես Հայ գործերի կովկասյան ընկերության ակտիվ անդամներից է եղել, քանի որ օժտված էր նաև գրական ծիրով:

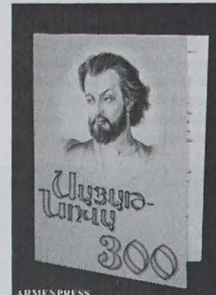
50 սարի անց՝ 1963 թվա-

կանին, խորհրդային շրջանում մեծ ռուսով նվճեց Սայաթ-Նովայի ծննդյան 250-ամյակը և՛ Երեսնամյակ, և՛ Մուսկվայում, ու հորեյկանը նաև միջազգային հնչեղություն ստացավ, որովհետև այդ բոլոր հանդիսությունները կայանում էին Նաղաղության համաժախարհային խորհրդի հովանու ներքո: Ստեղծվեցին Սայաթ-Նովային նվիրված արվեստի հրատարակություններ, կերպարվեստի, կինոյի և այլ արտադրություններ:

Այդ շրջանում ծնվեցին Հրայր Բովկայանի սայաթնովան դիմանկարները, Երեսնամյակի կոնցերտախորհրդի հարեախությունները բացվեց Մու Չարությունյանի «Չուտաբայ» հուշակոթողը, փչ ավելի ու՛ էլ-նրա բարձրագույն Ստեղծված Փարազանովի հեջակոթողը՝ «Նոան գոյնը» ֆիլմը, որն այնուհետև մրցանակներ շահեց միջազգային շարքեր ստուգատեսներում և միջազգայնացրեց Սայաթ-Նովայի անունը:

Վերջես վախճանված աշխարհահռչակ իջալցիլ սցենարիստ, հայ ժողովրդի բարեկամ Տոնինո Գուտան, դիտելով այդ ժաղապետը, իր ասելով, ցցվել է և հասույթ բանաստեղծություն ձոնել Այաթ-Նովային, որն այնուհետև բարձրագույն վարդապետի շարքեր լեզուներով, ռուսերեն տրագույն Մուսկվայի «Ինոստրանայա լիտերատուրա» հանդեսում:

Անդրադատմալով ներկա գիտական նստաբեմին, Ա.

ARMENPRESS

Աղայանը ուրախությամբ արձանագրեց, որ նրա աշխատանքին մասնակցելու արձագանքել են գիտակրթական և մշակութային շարքեր օջախներ լավագույն մասնակցները: Ներկայացված են թեմային անօջիկը բազմաթույթ խնդիրներ:

Նստաբեմին մասնակցներին ակադեմիայի անունից ողջունելուց հետո, ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքի ավադեմիկոս-խարտըր **Յուրի Սուվարյանը** ասաց, որ ներկա գիտաժողովը հնարավորություն է ալիս ոչ միայն գիտախաղեր Սայաթ-Նովայի հարուս ժաղապետությունը, այլև նոր հայագիտությունից դիտարկելու, արժեարտելու այն: «Սայաթ-Նովային նվիրված ռուս աշխատություններ կան, ռուս գիտաժողովներ են կայացել, և դարձավ կան ու կլինեն վիճելի արքեր, բայց են կկամենալի երկնաների ու-

ժաղությունը բեռնել մի խնդրի վրա: Դա այն է, որ նրա երաժշտության և ղողեթային մեջկան փիլիսոփայական ընդհանրադասներ, ու դրանցով է նա դարձել իր արդած ժամանակի, հասարակական-խաղախարհի, սոցիալական միջավայրի մեկնաբանը: Սակայն այս առթիվները երեկ թե հայագիտության մեջ դեռ ըստ դասագծի ուսարդության չեն արժանացել ու չեն գիտախաղել: Լավ կլինե, որ դրան նույնպես արժանանալի գիտական մասնակներ և ընդհանրացանքներ...»-ասաց որն Սուվարյանը:

Նստաբեմին մասնակցներին ողջունեց նաև Երեսնամյակի անվանի գիտական կոնցերտախորհրդի ղեկավար **Շահեն Շահինյանը**՝ տեղեկացնելով, որ իր ղեկավարած կազմակերպությունը մանապես մասնակցություն է բերում հորեյկանական հանդիսություններին, որոնք ավելի ծավալուն ընդունել են ունենալու աշխարհը:

Նստաբեմնում կարդացվեցին Սայաթ-Նովայի ստեղծագործությանը նվիրված և դրան անօջիկը շարքեր խնդիրների վերաբերյալ շուրջ երկու ասանյակ զեկույցներ, որոնցով հանդես եկան Լիլիթ Երնջակյանը, Անիտա Դովդանյանը, Վազգեն Համբարձումյանը, Սամվել Մուրադյանը, Աննա Ասատրյանը, Ալիկ Խախակյանը, Լիլիթ Փախիանյանը, Վարդան Դեբիրյանը, Միխայիլ Կոկոխանը և ուրիշներ:

Վանիկ ՍԱՆՈՐՅԱՆ